

2. MAGYAR POLITIKUSOK NEMZETISÉGPOLITIKAI KONCEPCIÓI 1825-1868

2.1. ÖSSZEFOGLALÓ MUNKÁK A MAGYARORSZÁGI NEMZETISÉGI KÉRDÉSRŐL

19. századi magyar történelem, 1790-1918. Szerk. Gergely András. Írta Csorba László et al. Bp. 2001. 197-342. p.

DEÁK Ágnes: Soknemzetiségű nemzetállam és soknemzetiségű birodalom erőterében. Nemzetiségpolitikai alternatívák 1868 előtt. In: Századvég, 2008. 4. sz. 51-57. p.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Szazadvég_2008_50/?pg=52&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

GERGELY András: A 19. századi magyar nemzetfelfogások. In: Mozgó Világ, 1983. 3. sz. 120-128. p.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/MozgoVilag_1983_1/?pg=385&layout=s&query=gergely%20andr%C3%A1s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

GYURGYÁK János: Ezzé lett magyar hazátok. A magyar nemzeteszme és nacionalizmus története. Bp. 2007. 27-90. p.

KEMÉNY G. Gábor: A magyar nemzetiségi kérdés története. 1. köt. Bp. 1946. 17-112. p.

MIKÓ Imre: Nemzetiségi jog és nemzetiségi politika. Bp. 1989. 38-243. p.

NIEDERHAUSER Emil: A nemzeti kérdés Magyarországon. In: Nemzet és kisebbség. Válogatott tanulmányok. Bp. 279-297. p.

2.2. FORRÁSOK

A magyar állam és a nemzetiségek. A magyarországi nemzetiségi kérdés történetének jogforrásai, 1848-1993. Főszerk. Balogh Sándor. Szerk. Sipos Levente. Vál. és a jegyzeteket kész. Kardos József et al. Bp. 2002. 31-96. p.

Magyar liberalizmus. Vál. Tökéczki László. Bp. 1993. 11-200. p. (Modern ideológiák)

Magyarország története a 19. században. Szöveggyűjtemény. Szerk. Pajkossy Gábor. Bp. 2003. 112-529. p. (Osiris tankönyvek)

2.3. AZ EGYES POLITIKUSOK NEMZETISÉGPOLITIKAI KONCEPCIÓJA, KÜLÖNBÖZŐ KONCEPCIÓK KÖZÖTTI VITÁK

2.3.1. LIBERÁLIS NEMZETÁLLAMI KONCEPCIÓ (KÖLCSEY FERENC, WESSELÉNYI MIKLÓS, SZÉCHENYI ISTVÁN, KOSSUTH LAJOS, TELEKI LÁSZLÓ)

BENKŐ Loránd: "...ki honi nyelvünk mellett van, nemzetünk életét hordja szívében.." (Széchenyi a nyelvről és az anyanyelvről). In: Magyar Tudomány, 1991. 8. sz. 940-946. p.
https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/AkademiaiErtesito_MATUD_1991/?pg=979&layout=s
Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

HORVÁTH Mihály: Az 1825/7-ki országgyűlés. (*A 1791-ki törvény ellenére, a nemzeti lét bomlásnak indul, a nemzetiségek függetlenednének*) In: H. M.: Huszonöt év Magyarország történelméből. 1823-tól 1848-ig. 1. köt. 2. jav. kiad. Pest, 1868. 154-161. p.

JÁSZI Oszkár: A nemzetiségek közjog-territoriális álláspontja. A magyar liberális felfogás és a nemzetiségi törvény. In: J. O.: A nemzeti államok kialakulása és a nemzetiségi kérdés. Bp. 1912. 338-348. p.

KATUS László: Kossuth és a nemzetiségi kérdés. In: Sokszólamú történelem. Katus László válogatott tanulmányai és cikkei. Szerk. Nagy Mariann, Vértesi Lázár. Pécs, 2008. 203-224. p.

KATUS László: A nemzetiségi kérdés jelentkezése. Nemzeti ébredési mozgalmak. In: R. I.: Magyarország története. Főszerk. Romsics Ignác. Bp. 2007. 609-617. p. (Akadémiai kézikönyvek)

KOSSUTH Lajos: Erdély és unió – egység a magyarnak. In: Pesti Hírlap, 1841. ápr. 14. 1-2. p.
https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/PestiHirlap_1841-1/?pg=244&layout=s
Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

KOSSUTH Lajos hozzászólása a magyar nyelv és nemzetiség tárgyában benyújtott indítványhoz. In: Pesti Hírlap, 1847. dec. 30. 2. p.
https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/PestiHirlap_1847-2/?pg=465&layout=s
Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

KOSSUTH Lajos: Késő!! In: Kossuth Lajos. Vál., sajtó alá rend., a bevezetést és a jegyzeteket írta Pajkossy Gábor. Bp. 1999. 63-68. p. (Magyar szabadelvűek)

KOSSUTH Lajos: Nemzetiség és kereskedelmi szövetkezés. In: Pesti Hírlap, 1842. febr. 24. 1-2. p.
https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/PestiHirlap_1842-1/?pg=128&layout=s
Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

KOSSUTH Lajos: Nyelvünk ügye. In: Pesti Hírlap, 1841. jan. 9. 1-2. p.
https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/PestiHirlap_1841-1/?pg=18&layout=s
Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

KOSSUTH Lajos: Nyílt levél Deák Ferenchez, 1867. május 22. In: Kossuth Lajos. Vál., sajtó alá rend., a bevezetést és a jegyzeteket írta Pajkossy Gábor. Bp. 1999. 138-145. p. (Magyar szabadelvűek)

KOSSUTH Lajos: Választási rendszer városokban. In: Pesti Hírlap, 1841. nov. 24. 1-2. p.
https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/PestiHirlap_1841-2/?pg=348&layout=s
Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

KOSSUTH Lajos: Vám szövetségi kilátások. Pesti Hírlap, 1842. szeptember 18. 1-2. p.
https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/PestiHirlap_1842_09/?pg=40&layout=s
Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

MARCZALI Henrik: A nemzetiségi kérdés megoldásának kísérlete 1849-ben. In: Pesti Hírlap, 1927. nov. 13. 6. p.
https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/PestiHirlap_1927_11/?pg=341&layout=s
Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

SZÉCHENYI István: Akadémiai beszédek. Reprint kiad. Utószó Kosáry Domokos. Bp. 1991. 22-36. p.

SZÉCHENYI István: Kelet népe. Szerk. és bev. ell. Ferenczi Zoltán. Bp. 1925. 214-218. p. (Magyarország újabkori történetének forrásai) (Széchenyi István összes munkái; 5.)

Széchenyi István válogatott művei. Szerk. Spira György. 2. köt. 1841-1860. Bp. 1991. 620-623. p.

TELEKI László: Beszéde a magyar nemzetiségről. In: TELEKI László válogatott munkái. Szerk. és bev. Kemény G. Gábor. Bp. 1961. 374-378. p.

WESSELÉNYI Miklós: Nyelv és nemzetiség. In: Wesselényi Miklós. Vál., a bevezetést és a jegyzeteket írta Fónagy Zoltán. Bp. 1998. 75-88. p. (Magyar szabadelvűek)

WESSELÉNYI Miklós: Szózat a magyar és szláv nemzetiség ügyében. 2. kiad. Bp. 1992. 151-194., 197., 201. p. (Bibliotheca historica)

2.3.2. DEÁK FERENC-EÖTVÖS JÓZSEF FÉLE MAGYAR POLITIKAI NEMZETKONCEPCIÓ

Deák Ferenc. Vál., sajtó alá rend., a bevezető tanulmányt és a jegyzeteket írta Molnár András. Bp. 1998. 180-191. p. (Magyar szabadelvűek)

Deák Ferenc határozati javaslata a horvát ügyben kiküldött országos küldöttség javaslatával kapcsolatban. 1867. április 8. In: KEMÉNY G. Gábor: Iratok a nemzetiségi kérdés történetéhez Magyarországon a dualizmus korában. Bp. 1952. 18-19. p.

DEÁK Ferenc: Még néhány szó a „Botschafter”-nek április 9-iki cikkére. In: Pesti Hírlap, 1865. ápr. 16. 1. p.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/PestiNaplo_1865_04/?pg=52&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu
(*Deák Ferenc névaláírás nélkül megjelent Húsvéti cikke*)

Deák Ferenc törvényjavaslata a nemzetiségi egyenjogúság tárgyában. 1868. november 24. In: In: KEMÉNY G. Gábor: Iratok a nemzetiségi kérdés történetéhez Magyarországon a dualizmus korában. Bp. 1952. 125-132. p.

Deák Ferenc 1868. november 24-ei teljes beszédével a nemzetiségi törvényjavaslat általános tárgyalásakor.

EÖTVÖS József: A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az álladalomra. 1. köt. Bp. 1902. 63-73., 98-112. p.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/MTA_ElnokokFotitkarokMunkai_EotvosJozsef_214212_13/?pg=41&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

Eötvös József emlékbeszéde Kazinczy ünnepen. In: Pesti Napló, 1859. okt. 28. 1-3. p.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/PestiNaplo_1859_10/?pg=92&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

EÖTVÖS József: A nemzetiségi kérdés. In: Eötvös József összes munkái. 16. köt. Bp. 1903. 1-34., 40-45., 59-68., 80-91. p.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/MTA_ElnokokFotitkarokMunkai_EotvosJozsef_214212_16/?query=haz%C3%A1nk%20ter%C3%BClet%C3%A9nek%20nemzetis%C3%A9g&pg=0&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

Eötvös József vallás- és közoktatásügyi miniszter beszéde a nemzetiségi törvényjavaslat általános tárgyalásakor. 1868. november 25. In: Kemény G. Gábor: Iratok a nemzetiségi kérdés történetéhez Magyarországon a dualizmus korában. Bp. 1952. 138-141. p.

GÁNGÓ Gábor: Az 1868. évi nemzetiségi törvény és következményei. In: Korunk, 2009. 5. sz.

<https://epa.oszk.hu/00400/00458/00149/indexc26a.html>

Ua.: Magyar Kisebbség, 2009. 1-2. sz. 9-16. p.

GÁNGÓ Gábor: Deák Ferenc politikai elvei és eszményei. In: Kisebbségkutatás, 2003. 3. sz. 486-514. p.

<http://epa.oszk.hu/00400/00462/00019/pdf/01tan01.pdf>

Jókai Mór vezércikke a nemzetiségi törvényjavaslat vitájáról. In: Kemény G. Gábor: Iratok a nemzetiségi kérdés történetéhez Magyarországon a dualizmus korában. Bp. 1952. 124. p.

KATUS László: Deák és a nemzetiségi kérdés. In: Sokszólamú történelem. Katus László válogatott tanulmányai és cikkei. Szerk. Nagy Mariann, Vértesi Lázár. Pécs, 2008. 191-202. p.

KATUS László: Egy kisebbségi törvény születése. Az 1868. évi nemzetiségi törvény évfordulójára. In: Regio, 1993. 4. sz. p. 99-128. p.
<http://epa.oszk.hu/00000/00036/00016/pdf/07.pdf>

KATUS László: Együtt és egymás mellett. In: Rubicon, 2003. 9-10. sz. 91-95. p.

KATUS László: Kísérletek a Habsburg Birodalom átszervezésére (1849-1867). In: Magyarország története. Főszerk. Romsics Ignác. Bp. 2007. 652-677. p. (Akadémiai kézikönyvek)

A nemzetiségi törvényjavaslat országgyűlési vitája 1868. Vál., szerk. és a bev. tanulmányt írta Schlett István. Bp. 2002. 25-202. p. (Magyar néző)

PÖLÖSKEI Ferenc: Deák Ferenc a kiegyezési tárgyalások idején. In: Kisebbségkutatás, 2003. 3. sz. 524-535. p.
<http://epa.oszk.hu/00400/00462/00019/pdf/03tan03.pdf>

SZILÁGYI Virgil: A Magyar Újság álláspontja a nemzetiségi kérdésben. In: Kemény G. Gábor: Iratok a nemzetiségi kérdés történetéhez Magyarországon a dualizmus korában. Bp. 1952. 122-124. p.

Teleki László levele Kossuth Lajoshoz. Montmorency, 1850. augusztus 16. In: Teleki László. Vál., a bevezetést és jegyz. írta Csorba László. Bp. 1998. 158. p. (Magyar szabadelvűek)

TEVESZ László: Eötvös József nemzetiségpolitikai koncepciója és a Deák párt által képviselt alkotmányos-nemzeti hagyomány, 1860-1868. In: Aetas, 2012. 1. sz. 105-124. p.
http://acta.bibl.u-szeged.hu/30961/1/aetas_2012_001_105-124.pdf

2.4. NEMZETISÉGI TÖRVÉNYTERVEZETEK (1848, 1849, 1861, 1868)

1848. évi törvénycikkek. VII. törvény-cikk. Magyarország és Erdély egyesítéséről. In: Magyar Törvénytár. 1836-1868. évi törvénycikkek. Szerk. Márkus Dezső et al. Millenniumi emlékkiad. Bp. 1896. 231-232. p.
<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=84800007.TV>

1848. évi törvényczikkek. VIII. törvény-czikk. A közös teherviselésről. In: Magyar Törvénytár. 1836-1868. évi törvényczikkek. Szerk. Márkus Dezső et al. Millenniumi emlékkiad. Bp. 1896. 232. p.

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=84800008.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3DA%2520k%25C3%25B6z%25C3%25B6s%2520tehervisel%25C3%25A9sr%25C5%25911>

1848. évi törvényczikkek. XVI. törvény-czikk. A megyei hatóság ideiglenes gyakorlatáról. In: Magyar Törvénytár. 1836-1868. évi törvényczikkek. Szerk. Márkus Dezső et al. Millenniumi emlékkiad. Bp. 1896. 237-238. p.

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=84800016.TV>

1848. évi törvényczikkek. XXI. törvény-czikk. A nemzeti színről és ország czimeréről. In: Magyar Törvénytár. 1836-1868. évi törvényczikkek. Szerk. Márkus Dezső et al. Millenniumi emlékkiad. Bp. 1896. 244. p.

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=84800021.TV>

1849. július 28., Szeged. A szegedi országgyűlés törvényei. A nemzetiségekről. (1849:VIII. törvény) In: Magyarország története 19. században. Szöveggyűjtemény. Szerk. Pajkossy Gábor. Bp. 2003. 338-339. p. (Osiris tankönyvek)

1861. május 13. Deák Ferenc első felirati javaslata az országgyűlésben (Részletek.) In: Magyarország története a 19. században. Szöveggyűjtemény. Szerk. Pajkossy Gábor. Bp. 2003. 418-423. p. (Osiris tankönyvek)

1868. évi törvényczikkek. XLIV. törvény-czik a nemzetiségi egyenjoguság tárgyában. In: Magyar Törvénytár. 1836-1868. évi törvényczikkek. Szerk. Márkus Dezső et al. Millenniumi emlékkiad. Bp. 1896. 490-494. p.

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=86800044.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fextraparams%3D%7B%2522Year%2522%3A%25221868%2522%2C%2522ID%2522%3A%2522FullTextSearch%2522%7D>

2.5. MAGYARORSZÁG FÖDERATÍV ÁTSZERVEZÉSE

GYÖRGY János: Dunai konföderáció. In: Huszadik Század, 1918. 2. 225-232. p.

https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/HuszadikSzazad_1918/?query=dunai%20konfoder%C3%A1ci%C3%B3&pg=624&layout=s

Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

KOSSUTH Lajos: Javaslát Magyarország jövő politicalai szervezetét illetőleg, tekintettel a nemzetiségi kérdés megoldására. (A küthayai alkotmány). In: Magyarország története a 19. században. Szöveggyűjtemény. Szerk. Pajkossy Gábor. Bp. 2003. 385-407. p. (Osiris tankönyvek)

KOSSUTH Lajos: A magyarok liberalitása a nem magyar fajú lakosok iránt. In: KOSSUTH Lajos: Irataim az emigrációból. 2. köt. A villafrancai béke után. Bp. 1881. 135-144. p.
<https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Kossuth-kossuth-lajos-osszes-munkai-1/irataim-az-emigracziobol-ii-C57/a-villafrancai-beke-utan-C59/otodik-fejezet-ertekezes-magyarorszagrol-EA9/i-a-magyarok-liberalitasa-a-nem-magyar-faju-lakosok-irant-EBA/>
Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

PAJKOSSY Gábor: Az 1862. évi Duna-konföderációs tervezet dokumentumai. In: Századok, 2002. 4. sz. 937-957. p.
https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/Szazadok_2002/?pg=960&layout=s
Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

SPIRA György: Kossuth és alkotmányterve. Debrecen, 1989. 89 p.

Teleki László levele Kossuth Lajoshoz, 1849. május 14. In: Teleki László. Vál., a bevezetést és jegyz. írta Csorba László. Bp. 1998. 143-144. p. (Magyar szabadelvűek)

Törekvések Magyarország federalizálására 1848-1849. In: Háborús Felelőség, 1929. jan. 3. sz. 234-252. p.
https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/HaborusFelelosseg_1928-1929/?pg=245&layout=s
Online hozzáférés az Arcanum Digitális Tudástár (ADT) hozzáférési pontokon: bit.ly/2mnMMSu

Összeállította:
Spiegler-Kutasi Nikoletta